

KELAJAK MARKAZI- YOSHLAR KAMOLATI VA TASHABBUSLARI MASKANI

Nurmatova Nargiza To`ra qizi

Qashqadaryo viloyati Qamashi tumani “Kelajak” markazi direktori

Annotatsiya

Yurtimizda maktabdan tashqari ta’lim tizimini rivojlantirishning zamonaviy yo’nalishlaridan biri sifatida “Kelajak” markazlarining faoliyati va ularning yoshlar kamolotini ta’minlashdagi ortib bormoqda. Markazlarda STEAM ta’limi, sun’iy intellekt, robototexnika, dasturlash, mobilografiya, SMM, modellash, xorijiy tillar, ekologiya, san’at, madaniyat, kasb-hunar va sport yo’nalishlarida to’garaklar tashkil etilishi yoshlarning qiziqish va qobiliyatlarini yuzaga chiqarishda muhim omil sifatida baholangan. Shuningdek, iqtidorli o’quvchilarni aniqlash, ularni qo’llab-quvvatlash, Prezident va ixtisoslashtirilgan ta’lim tashkilotlariga tayyorlash, bo’sh vaqtini mazmunli tashkil etish hamda tashabbuskorlik ko’nikmalarini shakllantirish masalalariga alohida e’tibor qaratilgan. Tadqiqotimizning asosiy natijalari “Kelajak” markazlari yoshlarning har tomonlama rivojlanishi, zamonaviy bilim va ko’nikmalarni egallashi hamda jamiyatda faol ishtirok etishi uchun muhim ta’limiy-tarbiyaviy makon ekanini ko’rsatadi.

Kalit so’zlar: *“Kelajak” markazi, yoshlar kamoloti, maktabdan tashqari ta’lim, yoshlar tashabbusi, qo’shimcha ta’lim, ekologik ta’lim, kasb-hunarga yo’naltirish.*

Kirish

Zamonaviylashtirilgan dunyoda yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash, ularning bo’sh vaqtini mazmunli tashkil etish, qiziqish va qobiliyatlarini erta aniqlash hamda zamonaviy bilim va ko’nikmalarini rivojlantirish maktabdan tashqari ta’lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri sifatida namoyon bo’lmoqda. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt, robototexnika, STEAM ta’limi va zamonaviy kasblarning jadal rivojlanishi o’quvchilarning ta’lim olish ehtiyojlarini yangicha yondashuvlar asosida qondirishni talab etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, maktabdan tashqari ta’lim mazmunini takomillashtirish, yoshlarning individual imkoniyatlarini ro’yobga chiqarish va ularni turli sohalarga yo’naltirish muhim pedagogik masalalardan biridir.

O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 8-sentabrdagi PQ-277-son qaroriga muvofiq maktabdan tashqari ta’lim tizimini yangi bosqichga olib chiqishga qaratilgan muhim tashkiliy va mazmuniy o’zgarishlar belgilandi. Mazkur qaror asosida “Barkamol avlod” respublika bolalar maktabi hamda Respublika o’quvchi-yoshlar markazi negizida Respublika “Kelajak” markazi, hududlarda esa tegishli “Kelajak” markazlarini tashkil etish nazarda tutilgan. Ushbu markazlarning 6-18 yoshdagi bolalarga qo’shimcha ta’lim xizmatlarini ko’rsatishi yoshlarning ta’limiy ehtiyojlarini kengroq qamrab olish, ularning qobiliyat va iste’dodlarini rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlarni yuzaga keltiradi. “Kelajak”

markazlarining faoliyati o'quvchilarning bilim olish, kommunikativ va ijodiy kompetensiyalarini shakllantirish, iqtidorli yoshlarni aniqlash va qo'llab-quvvatlash, ularni Prezident hamda ixtisoslashtirilgan ta'lim tashkilotlariga tayyorlash, shuningdek, fan va texnologiyalarga bo'lgan qiziqishini oshirishga yo'naltirilgani bilan ahamiyatlidir. Markazlarda STEAM, sun'iy intellekt, robototexnika, dasturlash, mobilografiya, SMM, modellashtirish, xorijiy tillar, kitobxonlik, madaniyat va san'at, kasb-hunar, sport hamda ekologik yo'nalishlarda to'garaklarning tashkil etilishi yoshlarning turli qobiliyatlarini rivojlantirish uchun keng pedagogik imkoniyat yaratadi. Shu bilan birga, mazkur yo'nalishlarning amaliy va innovatsion xususiyatga ega ekanligi o'quvchilarda mustaqil fikrlash, yaratuvchanlik, tashabbuskorlik, jamoada ishlash va zamonaviy faoliyat turlariga moslashish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu jihatdan, **“Kelajak” markazi — yoshlar kamoloti va tashabbuslari maskani** sifatida nafaqat qo'shimcha ta'lim beruvchi muassasa, balki yoshlarning intellektual, ijodiy, ijtimoiy va amaliy salohiyatini yuzaga chiqaruvchi muhim pedagogik makon sifatida namoyon bo'ladi. Markaz faoliyatini mazmunan o'rganish, uning yoshlar kamolotidagi o'rnini belgilash hamda tashabbuskor va ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalash imkoniyatlarini tahlil qilish bugungi ta'lim jarayoni uchun dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

“Kelajak” markazlarining tashkil etilishi mamlakatimizda maktabdan tashqari ta'limni mazmunan boyitish va uni zamonaviy talablar asosida qayta tashkil etishning muhim yo'nalishlaridan biridir. Mazkur markazlar 6-18 yoshdagi bolalarga qo'shimcha ta'lim xizmatlarini ko'rsatish orqali ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish bilan bir qatorda, individual qiziqishlari, iste'dodi va intellektual imkoniyatlarini rivojlantirishga yo'naltiriladi. Shuning uchun “Kelajak” markazini oddiy to'garaklar faoliyatini amalga oshiruvchi muassasa sifatida emas, balki bolaning shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiy faolligi va kelajakdagi kasbiy yo'nalishini belgilashga ko'maklashuvchi ko'p funksiyali ta'limiy muhit sifatida baholash maqsadga muvofiqdir. Markazlar faoliyatining muhim jihatlaridan biri o'quvchilarda bilim olish, kommunikativ va ijodiy kompetensiyalarni bosqichma-bosqich shakllantirishdir. Bunda o'quvchining faqat tayyor bilimni egallashi emas, balki o'z fikrini mustaqil ifodalashi, jamoa bilan hamkorlik qilishi, muammoni aniqlashi va unga amaliy yechim topishi ustuvor ahamiyat kasb etadi. Masalan, robototexnika to'garagida o'quvchi muayyan qurilmani yaratish jarayonida texnik bilimlarni o'zlashtirishi bilan birga, loyihalash, tahlil qilish, xatolarni aniqlash va qayta ishlash kabi ko'nikmalarni ham egallaydi. Dasturlash mashg'ulotlari esa algoritmik fikrlash, mantiqiy yondashuv va raqamli savodxonlikni rivojlantirishga xizmat qiladi.

“Kelajak” markazlarida STEAM yo'nalishlarining joriy etilishi yoshlarning zamonaviy fan va texnologiyalarga qiziqishini kuchaytiruvchi muhim omildir. Science, Technology, Engineering, Art va Mathematics yo'nalishlarining o'zaro uyg'unlashtirilishi o'quvchilarga nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash imkonini beradi. Masalan, modellashtirish mashg'ulotlarida matematika va muhandislik bilimlari, dizayn yo'nalishida san'at va texnologiya, robototexnikada esa dasturlash hamda muhandislik elementlari birgalikda

qo'llanadi. Bunday integratsion yondashuv o'quvchilarda kreativ tafakkur va yaratuvchanlikni rivojlantirib, ularni kelajakda talab yuqori bo'lgan kasblarga tayyorlash uchun zarur poydevorni shakllantiradi. Bugungi raqamli jamiyat sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim jarayoniga kirib kelishi "Kelajak" markazlari faoliyatining mazmunini yanada boyitadi. O'quvchilarning sun'iy intellekt va robototexnika yo'nalishlariga jalb etilishi ularda texnologiyadan foydalanish bilan bir qatorda, undan mas'uliyatli va ijodiy foydalanish madaniyatini shakllantirish imkonini beradi. Ayniqsa, sun'iy intellekt asosidagi vositalardan ta'limiy loyihalar, izlanishlar, muammoli vazifalar va ijodiy topshiriqlarda foydalanish o'quvchilarning mustaqil o'rganish faolligini oshirishi mumkin.

Markazlarda mobilografiya, SMM va reklama qilish kabi zamonaviy yo'nalishlarning mavjudligi ham yoshlarni mehnat bozoridagi yangi faoliyat turlariga tayyorlash nuqtayi nazaridan muhimdir. Mazkur mashg'ulotlarda o'quvchilar media mahsulot yaratish, axborotni saralash, auditoriya bilan muloqot qilish, ijodiy g'oya ishlab chiqish va uni taqdim etish kabi amaliy ko'nikmalarni egallaydilar. Bu jarayonda yoshlarning tashabbus ko'rsatishi, mustaqil loyiha ishlab chiqishi va o'z mahsulotini ommaga taqdim etishi ularning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi. "Kelajak" markazlarining yana bir muhim yo'nalishi iqtidorli yoshlarni aniqlash va ularni qo'llab-quvvatlashdan iborat. Har bir o'quvchining qiziqishi va qobiliyatini kuzatish, uning kuchli jihatlarini aniqlash hamda tegishli yo'nalishga yo'naltirish individual rivojlanish uchun qulay sharoit yaratadi. Iqtidorli o'quvchilarni Prezident, ijod va ixtisoslashtirilgan ta'lim tashkilotlariga tayyorlash esa ularning bilimni tizimli ravishda chuqurlashtirish va yuqori natijalarga erishishiga xizmat qiladi. Bunda to'garak rahbarining pedagogik mahorati, individual yondashuvi va o'quvchining imkoniyatlarini to'g'ri baholashi alohida ahamiyatga ega.

Darhaqiqat, xorijiy tillarni o'rganish yo'nalishi ham markazlarning yoshlar kamolotidagi o'rnini belgilovchi muhim omillardan biridir. Zamonaviy metodlar asosida tashkil etilgan til mashg'ulotlarida o'quvchilarning amaliy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish, yangi so'zlarni o'zlashtirish, mustaqil fikr bildirish va boshqa madaniyatlar haqida bilim olishga e'tibor qaratiladi. Natijada xorijiy til faqat fan sifatida emas, balki axborot olish, muloqot qilish va kelajakdagi kasbiy faoliyat uchun zarur kommunikativ vosita sifatida o'zlashtiriladi. Ekologik yo'nalishlarning tashkil etilishi esa yoshlarning tabiatga mas'uliyatli munosabatini shakllantirishga xizmat qiladi. Ekologik loyihalar orqali o'quvchilar atrof-muhit muammolarini kuzatish, ularni tahlil qilish va amaliy tashabbuslar taklif etishga o'rganadilar. Masalan, chiqindilarni saralash, yashil hududlarni ko'paytirish, suv va energiyani tejashga qaratilgan kichik loyihalar o'quvchilarda ekologik madaniyatni rivojlantirish bilan birga, jamoaviy mas'uliyat hissini ham kuchaytiradi. Markazlarning ko'p tarmoqli xususiyati ta'lim mazmunini hududning o'ziga xos xususiyatlari va o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashtirish imkonini beradi. Bir hududda texnik yo'nalishlarga qiziqish yuqori bo'lsa, boshqa hududda san'at, sport, xorijiy tillar yoki kasb-hunar yo'nalishlarini kengaytirish mumkin. Bunday moslashuvchan yondashuv ta'limni bir xil qolipga solib qo'ymasdan, o'quvchining real ehtiyojlari asosida tashkil etishga imkon yaratadi. Shuningdek, "Kelajak" markazlarining faoliyatida yoshlarning

ijtimoiy faolligi va tashabbuskorligini rivojlantirishga alohida e'tibor berish zarur. Turli loyihalar, tanlovlar, ko'rgazmalar, musobaqalar va jamoaviy tadbirlar o'quvchilarga o'z g'oyalarini namoyon etish, tengdoshlari bilan hamkorlik qilish va natijaga yo'naltirilgan faoliyat olib borish imkonini beradi. Shu ma'noda, markaz yoshlarning bo'sh vaqtini tashkil etuvchi joydan tashqari, ularning tashabbusi amaliy faoliyatga aylanishi mumkin bo'lgan ijtimoiy-pedagogik maydon vazifasini ham bajaradi. Umuman, "Kelajak" markazlarida ta'limning turli yo'nalishlarini o'zaro uyg'unlashtirish, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash, iqtidorli o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash va yoshlarni amaliy faoliyatga jalb etish orqali ularning har tomonlama kamoloti uchun kompleks sharoit yaratiladi. Mazkur markazlarning samaradorligi, avvalo, to'garaklar mazmunining zamonaviyligi, pedagoglarning kasbiy salohiyati, o'quvchilarning faol ishtiroki va hudud ehtiyojlariga mos yondashuv bilan belgilanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 8-sentabrdagi **"Maktabdan tashqari ta'lim tizimini yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"**gi PQ-277-son qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi **"O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"**gi PF-5712-son Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi **"2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"**gi PF-60-son Farmoni.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi **"O'zbekiston - 2030" strategiyasi to'g'risida"**gi PF-158-son Farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasining **"Ta'lim to'g'risida"**gi Qonuni. O'RQ-637, 2020-yil 23-sentabr.
6. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. **Maktabdan tashqari ta'limni rivojlantirishga oid me'yoriy-uslubiy materiallar.** -Toshkent, 2025.
7. UNESCO. **Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education.** - Paris: UNESCO, 2021.